

تبیین و تحلیل عوامل موثر بر پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی

جبار سیف پناهی شعبانی^{۱*}، امین خطیبی^۲

تاریخ پذیرش: ۹۶/۳/۹

تاریخ دریافت: ۹۵/۱۲/۱۸

چکیده

هدف: هدف از انجام این پژوهش تبیین و تحلیل عوامل موثر بر پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی بود. **روش‌شناسی:** روش انجام پژوهش، کیفی و به روش تحلیل محتوی بود. اطلاعات مورد نیاز از مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه با صاحب نظران والیبال بدست آمد. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران، مربیان و بازیکنان فدراسیون و باشگاه‌های والیبال و تیم‌های ملی والیبال ایران و همچنین اساتید دانشگاهی صاحب نظر در زمینه والیبال بود. جمع آوری داده‌ها با روش نمونه‌گیری هدفمند و با انجام ۱۸ مصاحبه عمیق انفرادی نیمه ساختار یافته تا رسیدن به مرحله اشباع نظری انجام شد. اطلاعات جمع‌آوری شده از مصاحبه‌ها در سه سطح کدگذاری باز، محوری و انتخابی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: در تحلیل داده‌ها شش عامل مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی، مربیان کارآمد، فرآیند استعدادیابی، سرمایه‌گذاری بر تیم‌های پایه، منابع مالی و مادی، اردوهای آمادگی و مسابقات تدارکاتی به عنوان عوامل تاثیرگذار بر پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی تبیین شد. همچنین خلاء مهمی که کارشناسان در این راه بر آن تاکید می‌کردند، حمایت‌های مالی و معنوی از مربیان و قهرمانان ملی بود.

نتیجه‌گیری: توجه به عوامل تبیین شده، خصوصاً حمایت مالی و معنوی از مربیان و قهرمانان، ضمن تثبیت وضعیت موجود، می‌تواند به پیشرفت هر چه بیشتر والیبال ایران در سطح قهرمانی کمک نماید. همچنین عوامل تبیین شده می‌تواند به عنوان یک برنامه و نقشه راه توسط دیگر فدراسیون‌های ورزشی در جهت پیشرفت هر چه سریعتر مورد استفاده قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: پیشرفت، والیبال، استعدادیابی، برنامه‌ریزی راهبردی، ورزش قهرمانی.

۱. استادیار گروه علوم ورزشی دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

۲. استادیار دانشکده علوم ورزشی دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

* نشانی الکترونیک نویسنده مسئول: seifpanahi.j@znu.ac.ir

مقدمه

فراگیر شدن ورزش و اهمیت جایگاه آن در مناسبات بین المللی، توجه فراوانی را از ناحیه دولتها متوجه این پدیده ساخته است. موفقیت کشورها در میادین بین المللی ورزشی علاوه بر تأثیرات اجتماعی و اقتصادی، نمادی از ثبات و توانمندی های همه جانبه آن کشورها محسوب می شود و یکی از علل سرمایه گذاری بالای کشورها در ورزش قهرمانی و حرفه ای، از این مورد نشأت می گیرد (حسینی و همکاران، ۱۳۹۲). در دهه های گذشته نوعی افزایش هوشیاری درباره ارزش موفقیت ورزش قهرمانی در میان کشورها و دولت ها رخ داده است. در اغلب موارد، این موفقیت ها با توجه به ظرفیت آنها در کمک برای رسیدن به گستره ای از اهداف ورزشی و غیرورزشی منبعی ارزشمند شناخته شده اند. برای ایالات متحده آمریکا، شوروی سابق و دولت های کمونیست اروپایی ورزش قهرمانی وسیله ای برای نمایش برتری ایدئولوژیک بود و حتی برای آلمان شرقی سابق، ضمن کمک به ادعای حاکمیت این کشور، کاربردی مضاعف نیز داشت. اخیراً موفقیت در میدان های بین المللی ورزشی به دلیل ایجاد حس غرور ملی، ظرفیت سود دهی اقتصادی و همچنین کاربرد دیپلماتیک کلی آن، ارزش های مختلفی یافته است. کشورها دریافته اند که توسعه ورزش قهرمانی و بهره گیری از مزایای مستقیم و غیر مستقیم آن بدون برنامه ریزی و سیاست گذاری مناسب و توجه به عوامل موثر بر آن میسر نیست. (مظفری و همکاران، ۱۳۹۱).

محققان تحقیقات بسیاری در مورد عوامل تاثیر گذار بر پیشرفت و موفقیت ورزشی انجام داده

اند. بعضی از این عوامل در بین همه محققان مشترک و بعضی متفاوت می باشد. تروینس و همکاران^۱ (۲۰۱۴) به ده مقوله ی کلیدی به عنوان مزیت های رقابتی یک سازمان ورزشی برای رسیدن به موفقیت های ورزشی اشاره می کنند. این مقوله ها شامل امکانات رقابتی و تمرینی، حمایت از حرفه ورزشکاری، کشف و پرورش استعدادها، مشارکت جوانان، حمایت دولتی و سازمانی، حمایت مالی، شرایط محیطی نخبه گان ورزشی، حمایت های علمی، فرصت های رقابت، آموزش و تجهیز مربیان می باشد. بروورس و همکاران^۲ (۲۰۱۴) حمایت مالی، سازمان و ساختار منسجم، میزان مشارکت کننده گان در ورزش، کشف و پرورش استعدادها، حمایت از ورزشکاران در زمان فعالیت و بازنشستگی، برگزاری کلاس های آموزشی و مربیگری، فراهم کردن فرصت های رقابت، تسهیلات تمرینی و پژوهش های علمی را در موفقیت های ورزشی بین المللی موثر می دانند. دی بوسچر و همکاران^۳ (۲۰۰۹) نه رکن اساسی را در موفقیت های بین المللی ورزشی موثر می دانند. این نه رکن شامل، حمایت های مالی، سازماندهی و ساختار سیاست های ورزشی (نگرش جامع به سیاست پیشرفت)، پایه ریزی و مشارکت در ورزش، سیستم شناسایی و پرورش استعدادها، حمایت از ورزشکاران و قهرمانان، تسهیلات و امکانات تمرینی، برگزاری دوره های مربیگری و ارتقای مربیان، برگزاری رقابت های ملی و بین المللی و در نهایت تحقیقات علمی

1. Truyens et al.
2. Brouwers et al.
3. De Bosscher et al.

می تواند به توسعه ورزش قهرمانی کمک کند. گیلبرتسون^۲ (۲۰۰۰) هفت عامل اساسی و عمده رهبری، انگیزش افراد گروه، امکانات مالی، اهداف، خلاقیت، ساختار و مهارت را در موفقیت یک تیم یا سازمان ورزشی حیاتی می داند. اقدسی و عبدوی (۱۳۸۹) مهمترین عامل توسعه ورزش قهرمانی را امکانات و تجهیزات می دانند. محمد تقی پور (۱۳۸۶) در پژوهشی در زمینه توسعه ورزش قهرمانی تکواندو زنان ایران به این نتیجه رسید که آمادگی روانی تکواندوکاران عضو تیم ملی زنان کشور برای حضور در اردوها و رقابت ها، استفاده از مربی بدنساز برای ورزشکاران تیم ملی، حضور بیشتر در رقابت های برون مرزی، استفاده از مربی خارجی و ارتقای سطح دانش علمی و فنی مربیان داخلی، از جمله مهم ترین عوامل پیشرفت این رشته ورزشی محسوب می شود. همچنین سجادی (۱۳۷۹)، مهمترین عوامل ناکامی تیم های فوتبال جوانان ایران در مسابقات قهرمانی جوانان آسیا را برگزاری اردوهای ناکافی و سنتی، عدم امنیت شغلی مربیان، عدم بهره گیری از مشاوران علمی و کادر پزشکی در کنار تیم، اشکال در برنامه ریزی، سازماندهی و تدارک فدراسیون فوتبال و وجود مشکلات فنی می داند. منظمی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهش خود بیان می کنند که عوامل چهار گانه موثر بر توسعه تربیت بدنی و ورزش بانوان به ترتیب عوامل مالی و امکاناتی، انسانی و تخصصی، ساختاری و مدیریتی، و فرهنگی و اجتماعی می باشد. امیرتاش (۱۳۸۶) برگزاری مسابقات بیشتر، بهبود امکانات، استفاده از مربیان کارآمدتر، افزایش بودجه و عوامل

می باشد. از نظر این محققان منابع مالی، حمایت از ورزشکاران، تسهیلات و امکانات تمرینی و توسعه دانش مربیان از عوامل اصلی در ارتقای کمی و کیفی ورزشکاران نخبه می باشد. ساتیرادو و شیلبری^۱ (۲۰۰۹) به اهمیت نقش عوامل اقتصادی، فرهنگی و روش های علمی در تربیت ورزشکاران نخبه اشاره می کنند. آنها همچنین به این نتیجه رسیدند که کشف افراد علاقمند و با استعداد، تدوین راهبردهای بلند مدت برای دست یابی به موفقیت، جذب کمک های مالی و کسب منزلت اجتماعی از راه های جذب افراد به ورزش و در نهایت تربیت ورزشکاران نخبه است. علی دوست و همکاران (۱۳۹۳) مهمترین راهکارهای پیشرفت ورزش قهرمانی جودو در ایران را به ترتیب استعدادیابی، بودجه، مدیریت و برنامه ریزی، تجهیزات سخت افزاری، مسابقات و اردوهای ورزشی، هماهنگی و ارتباطات، ارتقای مربیان و نیروی انسانی، انگیزش و حمایت از نیروی انسانی می دانند. تندنویس و قاسمی (۱۳۸۶) ارتقای سطح دانش علمی و فنی مربیان، کنترل و نظارت بر فعالیت مربیان، استعدادیابی نوآموزان به روش علمی و تخصصی، افزایش تاسیسات و سالن های مختص ژیمناستیک و تجهیز کامل سالن ها به امکانات تخصصی و کمک آموزشی را مهم ترین عوامل در پیشرفت بعد قهرمانی ورزش ژیمناستیک ایران عنوان کردند. فراهانی و عبدوی بافتانی (۱۳۸۵) بیان می کنند؛ گزینش مدیران کارآزموده به منظور جذب افراد متخصص و با تجربه، برنامه های مدون و بهره برداری بهتر از پایگاه ورزش قهرمانی به منظور کشف استعدادها

انبوهی وارد چرخه ورزش قهرمانی می شوند و وجود متخصصین ورزشی تکمیل کننده این سیکل می شود (سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۱).

مرور مبانی و پیشینه پژوهش نشان داده است که عواملی همچون استعدادیابی و پرورش استعدادها، مدیریت و برنامه ریزی، تخصیص بودجه، مربیان حرفه ای و کارآمد، امکانات و تجهیزات سخت افزاری و نرم افزاری، مسابقات ملی و بین المللی از مهمترین عوامل پیشرفت و موفقیت در عرصه ورزش قهرمانی می باشند.

والیبال از رشته های جذاب و پرتطرفدار است و با توجه به تحقیقات، بعد از فوتبال نزد برنامه ریزان ورزشی بسیار حائز اهمیت است. سابقه این رشته ورزشی در ایران بسیار طولانی است (کشتی دار و همکاران، ۱۳۹۱). در سال های اخیر شاهد موفقیت و پیشرفت چشمگیر تیم های ملی والیبال ایران در رده های مختلف نوجوانان، جوانان و بزرگسالان در مسابقات آسیایی و جهانی بوده ایم. این موفقیت ها آنقدر زیاد بوده که اکنون والیبال پر افتخارترین رشته ورزشی تیمی در ایران می باشد. در مورد عوامل موثر بر این موفقیت و پیشرفت بین افراد جامعه و حتی متخصصان و صاحب نظران والیبال اختلاف نظر وجود دارد. با توجه به موارد مذکور این سوال وجود دارد که، چه عواملی باعث این پیشرفت و موفقیت بوده است؟ در این پژوهش، محقق سعی دارد با نگاه علمی و پژوهشی این موضوع را بررسی نماید. شناسایی این عوامل ضمن حفظ و ارتقای هر چه بیشتر وضعیت موجود والیبال ایران، می تواند به رشد و پیشرفت دیگر رشته های ورزشی در ایران کمک شایانی نماید.

انگیزشی را از مهمترین عوامل در بهبود هندبال قهرمانی در سطح دانشگاه می داند. کشتی دار و همکاران (۱۳۹۱) افزایش نیروی انسانی هیئت ها، ارتقای کمی و کیفی مربیان، افزایش حامیان مالی، افزایش مقالات پژوهشی، افزایش تعداد کتاب ها، لوح های فشرده و دوره های آموزشی، افزایش مسابقات درون استانی، تشویق و حمایت از نخبگان والیبال و ایجاد مراکز استعدادیابی را از جمله راه کارهای اجرایی توسعه والیبال ایران می دانند. افتخاری و همکاران (۱۳۹۵) نیز مولفه فرهنگی، استعدادیابی و نگرش ضعیف به انجام فعالیت های ورزشی را مهم ترین موانع توسعه والیبال زنان ایران می دانند.

بطورکلی در جهان مدرن ورزشی دو دیدگاه عمده جهت رشد و ارتقاء ورزشکاران جهت رویدادهای بزرگ ورزشی وجود دارد. دو دیدگاه همیشگی که در عالم سیاست و اقتصاد نیز آشکار است. این دو دیدگاه کشورها را به دسته بلوک غرب و بلوک شرق تقسیم می کند. در کشورهای شرقی مانند روسیه از سال ۱۹۸۰ سلسله مراتبی از مدارس ورزشی توسط ریوردان در اتحاد جماهیر شوروی تاسیس شد، که در این مدارس نوجوانان و جوانان به فعالیتهای ورزشی هدفمند می پرداختند و اساسا از همان موقع سیستم ورزش روسها، سیستم گلخانه ای آن هم با جمعیت انبوه بوده است، بطوریکه ورزشکاران از کودکی تحت تعلیمات و تمرینات ورزشی قرار می گیرند تا عنوان قهرمانی را کسب کنند. ولی در نقطه مقابل در کشورهای بلوک غرب که می توان به کشور کانادا اشاره کرد اصول بر ایجاد زیرساختهای مناسب ورزشی در دو فرایند نرم افزاری و سخت افزاری است، بطوریکه با ایجاد فضاهای زیاد ورزشی جمعیت

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با رویکرد کیفی به روش تحلیل محتوی و با هدف تبیین عوامل موثر بر پیشرفت والیبالی ایران در سطح قهرمانی انجام شد. بدین صورت که بعد از مطالعات کتابخانه‌ای، فهرستی اولیه از عوامل موثر بر پیشرفت و موفقیت در ورزش تهیه و در ادامه برای شناسایی و تبیین عوامل تاثیر گذار بر پیشرفت و موفقیت والیبالی ایران، مصاحبه با خبرگان انجام شد. لازم به ذکر است که پژوهش کیفی امکان شناسایی و کشف پدیده‌ها و مطالعه عمیق مفاهیم را فراهم می‌کند (آندریوس و همکاران^۱، ۲۰۰۶). همچنین پژوهش حاضر از منظر هدف، کاربردی محسوب می‌شود. با توجه به این که یافته‌ها و نتایج این پژوهش می‌تواند الگویی برای پیشرفت و موفقیت دیگر رشته‌های ورزشی در ایران باشد، می‌توان آن را یک تحقیق کاربردی نامید.

جامعه آماری پژوهش شامل مدیران، مربیان و بازیکنان فدراسیون و باشگاه‌های والیبالی و تیم‌های ملی والیبالی ایران و همچنین اساتید دانشگاهی صاحب نظر در زمینه والیبالی بود. با توجه به ماهیت تحقیق‌های کیفی و همچنین هدف تحقیق، روش نمونه‌گیری هدفمند بود. تعداد مصاحبه‌ها تا رسیدن به مرحله اشباع نظری و شناسایی همه عوامل تاثیر گذار بر پیشرفت والیبالی ایران در سطح قهرمانی ادامه یافت. در مجموع تعداد ۱۸ مصاحبه با ۱۲ نفر انجام شد. در جدول شماره ۱ توزیع گروه‌های مشارکت‌کننده در پژوهش نشان داده شده است.

گردآوری داده‌ها از طریق مطالعات کتابخانه‌ای (مرور مقالات، کتب، اسناد و وب سایت‌های مرتبط) و مصاحبه صورت گرفت. در مرحله مصاحبه جمع‌آوری داده‌ها به روش نمونه‌گیری هدفمند و مصاحبه عمیق انفرادی نیمه ساختار یافته انجام شد. مصاحبه با این سوال کلی شروع می‌شد که "چه عواملی در پیشرفت والیبالی ایران در سطح قهرمانی تاثیر گذار بوده است؟". همچنین گردآوری داده‌ها مطابق با شیوه جمع‌آوری داده‌ها کیفی به صورت زیر صورت گرفت:

۱. انتخاب فرد ۲. تماس و برقراری ارتباط ۳. نمونه‌گیری قصدی ۴. انتخاب رویکرد گردآوری داده‌ها ۵. چگونگی ثبت داده‌ها ۶. حل و فصل دشواری‌ها در فرآیند گردآوری داده‌ها ۷. نگهداری، تنظیم و تحلیل داده‌ها (بازرگان، ۱۳۸۹).

تجزیه و تحلیل داده‌ها در یک فرآیند شش مرحله‌ای صورت گرفت: ۱. مرور متن نوشتاری داده‌ها، کسب احساس کلی نسبت به آنها و تعیین چگونگی بخش بندی متن نوشتاری ۲. انتخاب بخش‌هایی از متن نوشتاری داده‌ها به صورت اطلاعات کد گذاری شده ۳. مرور کدهای تدوین شده و ادغام آنها به صورت دسته‌های عمده تر اطلاعات ۴. کاهش دسته‌ها، حذف دسته‌های تکراری و ادغام دسته‌های کوچکتر در دسته‌های عمده ۵. تبدیل دسته‌ها به پنج تا هفت موضوع ۶. انتخاب کدهایی (مقوله‌هایی) به عنوان موضوع بحث و مشخص کردن بقیه مقوله‌ها برای توصیف آنها در گزارش تحقیق (بازرگان، ۱۳۸۹).

جدول ۱- توزیع گروه های مشارکت کننده در پژوهش

سمت	فراوانی	درصد فراوانی
استاد دانشگاهی	۲	۱۶/۶۶
مدیران	۲	۱۶/۶۶
مربیان	۴	۳۳/۳۳
بازیکنان	۴	۳۳/۳۳
مجموع	۱۲	۱۰۰

یافته‌های پژوهش

است. لازم به ذکر است مهم ترین عوامل موثر بر پیشرفت والیبال در سطح قهرمانی بر اساس فراوانی تکرار در مصاحبه ها به ترتیب شامل؛ استعدادیابی در رشته والیبال، ثبات مدیریت، استمرار برنامه ها، استفاده از مربیان خارجی در تیم ملی والیبال، تشکیل تیم های پایه، برگزاری مسابقات تدارکاتی با تیم های بزرگ دنیا، راه اندازی کانون ها و پایگاه های آموزشی والیبال و برگزاری مسابقات لیگ کشور در رده نوجوانان، جوانان، امید در سطوح دسته اول، دوم و سوم می باشد.

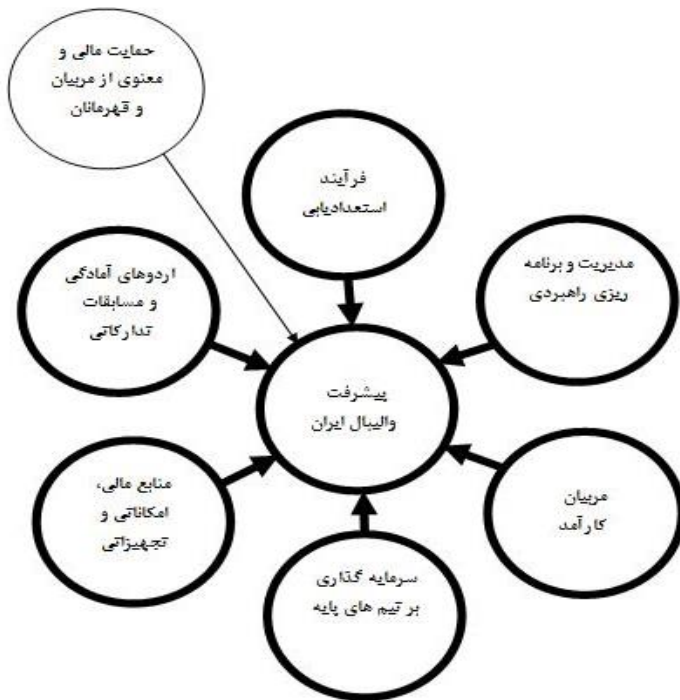
عوامل پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی که حاصل مطالعات کتابخانه ای و مصاحبه های محقق با مدیران، مربیان و بازیکنان والیبال ایران می باشد در جدول شماره ۲ بیان شده است. در این پژوهش، تحلیل داده ها با استفاده از سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. کدگذاری و تحلیل داده ها همزمان با گردآوری آنها انجام شد، تا در فرآیند پژوهش به نمونه گیری نظری کمک نماید. همانطور که از جدول مشخص است، ۳۰ عامل اثر گذار بر پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی در ۱۲ زیر دسته و شش دسته کلی تبیین شده

جدول ۲- عوامل تبیین شده موثر بر پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی

ردیف	مفاهیم (کدها)	کد محوری	کد انتخابی
۱	استفاده از مربیان خارجی در تیم ملی والیبال	استفاده از مربیان خارجی	
۲	استفاده از مربیان خارجی در لیگ برتر والیبال		مربیان کارآمد
۳	برگزاری دوره های مربیگری بین المللی، درجه یک، دو و سه		
۴	برگزاری کارگاه ها و دوره های آموزشی مکمل برای مربیان داخلی در حیطه های مختلف مانند طراحی تمرین، روانشناسی، تغذیه و موارد دیگر	ارتقای دانش مربیان داخلی	
۵	میل و علاقه زیاد مربیان داخلی به پیشرفت		
۶	ثبات مدیریت		
۷	نظم و انضباط حاکم بر فدراسیون	ثبات مدیران اثربخش و	
۸	در راس کار آمدن مدیران کارآمد و دلسوز	کارآمد	مدیریت و برنامه ریزی
۹	علاقه، تلاش و صبر زیاد مدیریت فعلی و پیشین فدراسیون والیبال به		

راهبردی	پیشرفت	
	برنامه ریزی بلند مدت فدراسیون	۱۰ برنامه محور بودن
	استمرار برنامه ها	۱۱ فدراسیون
	مستعد بودن نوجوانان و جوانان ایرانی در رشته والیبال	۱۲ کشف استعدادها
	استعدادیابی در رشته والیبال	۱۳ فرآیند
	هماهنگی فدراسیون و آموزش و پرورش در امر استعدادیابی	۱۴ استعدادیابی
	راه اندازی کانون ها و پایگاه های آموزشی والیبال	۱۵ پرورش استعدادها
	پرورش استعدادها و سرمایه گذاری بر روی آنها	۱۶ بهره برداری از
	انتخاب بازیکنان بر مبنای شایسته سالاری	۱۷ استعدادها
	تشکیل تیم های پایه	۱۸ سرمایه گذاری
	برگزاری مسابقات لیگ کشور در رده نوجوانان، جوانان، امید در	۱۹ بر تیم های
	سطوح دسته اول، دوم و سوم	۲۰ پایه
	ورود به مسابقات جهانی دانش آموزی	
	افزایش زمین های والیبال یا به صورت اختصاصی یا به صورت سالن	۲۱ ارتقای کمی و کیفی
	چند منظوره	۲۲ اماکن، تسهیلات و
	بهبود تسهیلات و تجهیزات آموزشی و تمرینی والیبال	۲۳ تجهیزات ورزشی
	داشتن زمین والیبال هر چند غیر استاندارد در مدارس و کانون ها	۲۴ والیبال
	افزایش بودجه فدراسیون در سال های اخیر	۲۵ افزایش منابع مالی
	کم هزینه بودن رشته والیبال نسبت به دیگر رشته های ورزشی	۲۶ فدراسیون از کمک های
	روی آوردن حامیان جهت حمایت از تیم های والیبال ملی و باشگاهی	۲۷ دولتی و درآمدزایی
	ارتباطات و تعاملات بین المللی فدراسیون	۲۸ اردوهای
	برگزاری مسابقات تدارکاتی با تیم های بزرگ دنیا	۲۹ مسابقات تدارکاتی
	افزایش اعتماد به نفس و خود باوری بازیکنان	۳۰ مسابقات
	برگزاری اردوهای تدارکاتی داخلی و برون مرزی	۳۰ تدارکاتی

در نمودار شماره ۱ شش عامل اصلی تبیین شده اثر گذار بر پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی نشان داده شده است. بر طبق مبانی نظری و پیشینه پژوهش عامل حمایت مالی و معنوی از مربیان و قهرمانان ورزشی یکی از عوامل تاثیر گذار بر پیشرفت و موفقیت ورزشی می باشد. اما در پژوهش حاضر بر طبق نظر کارشناسان عامل بسیار مهمی بود که به عنوان یک خلاء در والیبال ایران دیده می شود.

نمودار ۱. عوامل موثر بر پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی

بحث و نتیجه گیری

پیشرفت و توسعه در ورزش حوزه مرکزی توجه بسیاری از حکومت ها و دولت ها که در جستجوی موفقیت ورزشکاران نخبه در سطح بین المللی و یا خواهان مشارکت آحاد جامعه خود در ورزش هستند، شده است (فیلیپس و نیولند^۱، ۲۰۱۴). نتایج پژوهش حاکی از تبیین شش عامل اثر گذار در پیشرفت ورزش والیبال ایران می باشد. این شش عامل شامل فرآیند استعدادیابی، مدیریت و برنامه ریزی راهبردی، مربیان کارآمد، منابع مالی و مادی، اردوهای

آمادگی و مسابقات تدارکاتی و سرمایه گذاری بر روی تیم های پایه می باشد. استعداد ذاتی یا مادرزادی از مهمترین عوامل موفقیت در ورزش قهرمانی می باشد (براون، ۱۳۹۰). با توجه به تاکید متخصصین، فرآیند استعدادیابی یکی از مهمترین عوامل پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی بوده است. همچنان که تروینس و همکاران (۲۰۱۴)، بروورس و همکاران (۲۰۱۴)، دی بوسچر و همکاران (۲۰۰۹) و ساتیرادو و شیلیبوری (۲۰۰۹) شناسایی استعدادها و پرورش آنها را از مهمترین عوامل موثر در توسعه ورزش قهرمانی می دانند. همچنین تندنویس و قاسمی (۱۳۸۶)

1. Phillips & Newland

استعدادیابی نوآموزان به روشهای علمی را از مهمترین عوامل مؤثر در توسعه ورزشی قهرمانی ژیمناستیک ایران عنوان کردند. علی دوست و همکاران (۱۳۹۳) نیز مهمترین راهکار پیشرفت ورزش قهرمانی جودو در ایران را استعدادیابی بیان می کنند. از بهترین کارهایی که در زمینه استعدادیابی در رشته والیبال انجام شد، تعامل و ارتباط خوب فدراسیون والیبال و آموزش و پرورش و همچنین تاسیس کانون های والیبال در سراسر کشور بود. نوجوانان و جوانان مستعد زیادی جذب کانون های والیبال شدند و تحت آموزش قرار گرفتند. بسیاری از این نوجوانان و جوانان بعداً در قالب لیگ های کشوری به فعالیت، تمرین و مسابقات منظم پرداختند و بنای پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی را بنا نهادند.

بنا بر نظر متخصصان از دیگر عوامل مهم پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی مدیریت و برنامه ریزی راهبردی می باشد. در ۲۵ سال اخیر فدراسیون والیبال ایران فقط ریاست دو نفر را تجربه کرده است. آیوداس^۱ و همکاران (۲۰۰۲) بیان می کنند که تغییرات مدیریتی هم بر عملکرد تیم های ورزشی و هم بر عملکرد دیگر سازمان ها تاثیر منفی می گذارد. فرکینز و شیلیوری (۲۰۱۰) و ساتیرادو و شیلیوری (۲۰۰۹) به نقش برنامه ریزی راهبردی و بلند مدت در موفقیت سازمان های ورزشی و توسعه ورزش قهرمانی اشاره کرده اند. سیف پناهی شعبانی و همکاران (۱۳۹۰) نیز بیان می کنند که سازمانهایی که برای انجام مأموریت و دستیابی به اهداف خود از مدیریتی

قوی و مبتنی بر برنامه ریزی راهبردی استفاده می کنند، در فعالیتهای مختلف از جمله ورزش قهرمانی به موفقیت های چشمگیری دست یافته اند. تاکید بر برنامه ریزی برای موفقیت در ورزش قهرمانی در تحقیقات مظفری و همکاران (۱۳۹۱) و فراهانی و عبدوی بافتانی (۱۳۸۵) نیز دیده می شود. غالب موارد وقتی یک مدیر جدید، سکان هدایت مجموعه ای را بدست می گیرد، تغییرات زیادی در کل مجموعه و خصوصاً برنامه های تدوین شده مدیر قبلی می دهد و هزینه های مالی و غیر مالی دیگری صرف تدوین برنامه ای جدید می شود. فدراسیون والیبال نه تنها در ۲۵ سال اخیر فقط دو مدیر داشته است، بلکه مدیر جدید ضمن تکمیل و ارتقای برنامه های مدیر پیشین همراستا و هم سو با برنامه های از قبل تدوین شده عمل کرده است.

مربیگری از جمله مشاغل پیچیده ای است که انجام آن از عهده هرکسی بر نمی آید. یک مربی باید از دانش تخصصی در زمینه رشته خود برخوردار باشد (آموروس^۲، ۲۰۰۷). از دیگر عوامل مهم در پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی از دیدگاه متخصصان مربیان کارآمد می باشد. تروینس و همکاران (۲۰۱۴)، بروورس و همکاران (۲۰۱۴)، علی دوست و همکاران (۱۳۹۳)، تندنویس و قاسمی (۱۳۸۶)، محمد تقی پور (۱۳۸۶) و دی بوسچر (۲۰۰۹) نیز برگزاری دوره های مربیگری و ارتقای سطح دانش مربیان را از عوامل اصلی توسعه ورزش قهرمانی بر شمرده اند.

همچنین مظفری و همکاران (۱۳۹۱) ایجاد نظام مربیگری نوین را از راهکارهای افزایش پیشرفت نظام توسعه ورزش قهرمانی می دانند. کارآمدی مربی نشان می دهد که چقدر یک مربی توانایی اثرگذاری بر عملکرد و یادگیری ورزشکاران را دارد (علی حسینی و همکاران، ۱۳۹۴). مربیان با اتکا به دانش، تجربیات و اطلاعات خویش در جهت رساندن ورزشکاران به سکوهای افتخار نقش اصلی را ایفا می کنند. آنها در توسعه و پیشرفت بازیکنان نقش حیاتی دارند و بازیکنان را با مهارت ها و دانش مورد نیاز آشنا می کنند و موجب موفقیت آنها و تیم های ورزشی می شوند (منظمی و همکاران، ۱۳۹۲؛ نوروزی سید حسینی و همکاران، ۱۳۹۱). در سال های اخیر از مربیان خارجی بزرگی در والیبال ایران استفاده شده است که بدون شک دانش و تخصص این مربیان ضمن کمک به موفقیت های تیم های ملی و باشگاهی والیبال، به بخش های مختلف والیبال ایران از جمله بازیکنان و مربیان داخلی تسری پیدا کرده است. همچنین کار بسیار خوب فدراسیون والیبال برگزاری کلاس های مربیگری در سطوح مختلف و همچنین دوره ها و سمینارهای آموزشی مکمل برای مربیان داخلی بوده که باعث شده مربیان بسیار خوبی در سراسر کشور و حتی در شهرهای کوچک تربیت شوند.

منابع مالی و مادی از دیگر عوامل توسعه و پیشرفت والیبال ایران در سطح قهرمانی می باشد. بخش اعظم این منابع شامل اماکن و فضاهای ورزشی و همچنین تسهیلات و تجهیزات ورزشی می باشد. هر چند که فدراسیون والیبال مانند بسیاری از سازمان و

ارگان های دیگر به خاطر شرایط اقتصادی کشور و بخصوص تحریم با کمبود بودجه و منابع مالی روبرو بوده است، اما چند دلیل باعث کم رنگ شدن این تاثیر شده است. اولاً رشته والیبال جزو معدود رشته هایی است که در سطح آماتوری از یک زمین هر چند غیر استاندارد در هر مدرسه، کانون و پارکی برخوردار می باشد. همچنین سالن های چند منظوره بسیاری توسط ارگان های مختلف در سراسر کشور ساخته شده که زمین والیبال بخش مهمی از این سالن ها را به خود اختصاص می دهد. این فضاها و زمین های والیبال به همراه کم هزینه بودن آن نسبت به دیگر رشته های ورزشی باعث شده جمعیت بسیاری از کودکان، نوجوانان و جوانان کشور فرصت والیبال بازی کردن را پیدا کنند و تعداد زیادی از آنها به سطوح بالای مهارت برسند. فایرلی^۱ و همکاران (۲۰۱۳) بیان می کنند که سازمان های ورزشی باید فرصت کافی برای مشارکت در ورزش را برای همه افراد جامعه فراهم کنند، چرا که هر چه افراد بیشتری به ورزش روی آورند، تعداد بیشتری به سطوح بالاتر راه می یابند. پائول (۲۰۰۸) از تسهیلات و تجهیزات ورزشی به عنوان یک عامل اثر گذار در قهرمان پروری اشاره می کند. اقدسی و عبدوی (۱۳۸۹) مهمترین عامل توسعه ورزش قهرمانی را امکانات و تجهیزات می دانند. تندنویس و قاسمی (۱۳۸۶)، قره خوانی و همکاران (۱۳۹۰) و علی دوست و همکاران (۱۳۹۳) نیز بر اهمیت امکانات و تجهیزات سخت افزاری در توسعه ورزش قهرمانی اشاره کرده اند همچنان که دی

شد. بدون شک سرمایه گذاری بر سطوح پایه مکمل استعدادیابی است و اگر استعدادهای شناسایی شده مورد حمایت و هدایت قرار نگیرند، مسیر رو به رشد را طی نخواهند کرد. اهمیت سرمایه گذاری بر رده های پایه برای موفقیت در ورزش قهرمانی و میادین بین المللی در پژوهش های حسینی و همکاران (۱۳۹۲) و مظفری و همکاران (۱۳۹۱) نیز دیده می شود.

شاید مهمترین عاملی که در تحقیقات به عنوان عامل پیشرفت و موفقیت در ورزش قهرمانی به آن اشاره شده و در مصاحبه ها نه تنها از آن به عنوان یک عامل پیشرفت برای والیبالیست ایران یاد نمی شد، بلکه بیشتر مصاحبه شوندگان، خصوصاً بازیکنان ملی از کم توجهی مسئولان به آن ابراز نارضایتی می کردند، بحث حمایت های مالی و معنوی از مربیان و قهرمانان ملی می باشد. با توجه به این مورد لازم است که مسئولان وزارت ورزش و فدراسیون والیبالیست توجه بیشتری به حمایت های مالی و معنوی حال و آینده مربیان و ورزشکاران داشته باشند، به نظر می رسد بخشی از این عدم رضایت به سوگیری افراد مورد مصاحبه بر می گردد.

آنچه که مسلم است این است که، پیشرفت در هیچ زمینه ای و از جمله در ورزش به صورت اتفاقی و تصادفی صورت نمی گیرد. والیبالیست ایران نمونه بارزی از پیشرفت می باشد که مطالعه دلایل و عوامل این پیشرفت نه تنها به خود رشته والیبالیست در حفظ وضعیت موجود و ارتقای بیشتر کمک می کند، بلکه می تواند الگو و نقشه راهی باشد برای دیگر رشته های ورزشی.

بوسچر و همکاران (۲۰۰۹) نیز یکی از نه رکن مهم توسعه ورزش قهرمانی را امکانات و تجهیزات می دانند.

اردوهای آمادگی و مسابقات تدارکاتی از دیگر عوامل مهم پیشرفت والیبالیست ایران در سطح قهرمانی می باشد. موردی که تروینس و همکاران (۲۰۱۴) و بروورس و همکاران (۲۰۱۴) از آن به عنوان فرصت های رقابت، دی بوسچر و همکاران (۲۰۰۹) از آن به عنوان برگزاری رقابت های ملی و بین المللی و علی دوست و همکاران (۱۳۹۳) از آن به عنوان مسابقات و اردوهای ورزشی یاد می کنند. تا چند سال پیش به ندرت دیده می شد که تیم های والیبالیست ایران با تیم های درجه اول والیبالیست دنیا بازی کنند. اما در سال های اخیر بدون شک یکی از سیاست های بسیار خوب فدراسیون اختصاص پول و منابع مالی به این بخش بوده است. بازی با تیم های بزرگ دنیا ضمن فراگیری مسائل علمی و فنی، باعث کاهش استرس و فشارهای روانی و تقویت اعتماد و خودباوری در بازیکنان و کادر فنی تیم های ملی ایران شد.

بر طبق نظر متخصصان سرمایه گذاری بر تیم های پایه نیز یکی از عوامل اصلی پیشرفت والیبالیست ایران در سطح قهرمانی می باشد. اگر کشورهای مثل آمریکا، روسیه، چین و انگلستان امروزه در مسابقات المپیک و جهانی موفقیت های زیادی به دست می آورند به خاطر توجه زیاد آنها به رده های پایه می باشد. سال ها پیش فدراسیون والیبالیست با ورود به مسابقات جهانی دانش آموزی و همچنین برگزاری مسابقات و لیگ های والیبالیست در سطوح نوجوانان، جوانان و امید بر سطوح پایه متمرکز

منابع

- افشاری، عذرا؛ بنار، نوشین؛ امامی، مینا؛ منصور صادقی، منیژه. (۱۳۹۵). ارائه مدل اندازه گیری موانع توسعه والیبال قهرمانی زنان ایران در سه سطح کلان، میانی و خرد. مطالعات مدیریت ورزشی، سال هشتم، شماره ۴۰، صص: ۳۹-۶۰.
- اقدسی، محمد تقی. عبدوی. فاطمه. (۱۳۸۹). بررسی وضعیت ورزش قهرمانی استان آذربایجان شرقی و توصیه برای توسعه آن. پژوهش های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. شماره ۴، صص: ۲۳-۳۰.
- امیرتاش، علی محمد. (۱۳۸۷). توسعه هندبال تیمی به عنوان یک ورزش قهرمانی از دیدگاه ورزشکاران و مربیان دانشگاهی مرد. نشریه علوم حرکتی و ورزش، سال ششم، جلد اول، شماره ۱۱، صص: ۹۷-۱۰۹.
- بازرگان، عباس. (۱۳۸۹). روش های تحقیق کیفی و آمیخته، رویکردهای متداول در علوم رفتاری. چاپ دوم. نشر دیدار.
- براون، جیم. (۱۳۹۰). استعدادیابی در ورزش: نحوه شناسایی و رشد ورزشکاران برجسته. ترجمه سعید ارشم و الهام رادنیسا، چاپ اول، تهران، نشر علم و حرکت.
- تند نویس، فریدون. قاسمی، محمد هادی. (۱۳۸۶). مقایسه دیدگاه ورزشکاران، مربیان و صاحب نظران در مورد راهکارهای پیشرفت ورزش قهرمانی ژیمناستیک کشور. سال پانزدهم، شماره ۴، صص: ۱۷-۲۹.
- حسینی، سید شاهو. حمیدی، مهرزاد. قربانیاں رجبی، آسیه. سجادی، سید نصرالله. (۱۳۹۲). شناسایی قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدهای استعدادیابی در ورزش قهرمانی جمهوری اسلامی ایران و تنگناها و چالش های فراروی آن. مدیریت ورزشی. شماره ۱۷، صص: ۲۹-۵۴.
- سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران. (۱۳۸۱). سند راهبردی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور، مؤلفه توسعه ورزش قهرمانی.
- سجادی، سید نصرالله. (۱۳۷۹). بررسی علی
- ناکامی تیم های ملی فوتبال جوانان در مسابقات آسیایی ۱۹۷۸-۱۹۹۸. طرح پژوهشی. پژوهشکده تربت بدنی و علوم ورزشی.
- سیف پناهی شعبانی، جبار؛ گودرزی، محمود؛ حمیدی، مهرزاد؛ خطیبی، امین. (۱۳۹۰). طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش قهرمانی استان کردستان. مدیریت ورزشی، شماره ۸، صص: ۵۷-۷۳.
- علی حسینی، بهناز؛ بحرالعلوم، حسن؛ نعمتی، نعمت الله. (۱۳۹۴). ارتباط کارآمدی مربیگری با لذت و تعهد ورزشی والیبالیست ها (مطالعه موردی: استان سمنان). پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، سال یازدهم، شماره ۲۲، صص: ۹۵-۱۰۳.
- علی دوست قهفرخی، ابراهیم. سجادی، سید نصرالله. محمودی، احمد. ساعتچیان، وحید. (۱۳۹۳). بررسی اولویت ها و راهکارهای پیشرفت ورزش قهرمانی جودوی کشور. دوره ۶، شماره ۲، صص: ۲۳۱-۲۴۶.
- فراهانی، ابوالفضل. عبدوی بافتانی، فاطمه. (۱۳۸۵). امکانات و تجهیزات پایگاه های ورزش قهرمانی و نقش آن در توسعه ورزش کشور. حرکت. شماره ۲۹، صص: ۶۹-۸۳.
- قره خانی، حسن. احسانی، محمد. کوزه چیان، هاشم. خبیری، محمد. فولادی حیدرلو، سودابه. نوبخت، فرزاد. (۱۳۹۰). بررسی مهم ترین موانع اقتصادی خصوصی سازی باشگاه های فوتبال ایران. پژوهش در علوم ورزشی، شماره ۹، صص: ۱۲۵-۱۳۶.
- کشتی دار، محمد؛ طالب پور، مهدی؛ شیر مهنجی، فاطمه. (۱۳۹۱). بررسی وضعیت موجود والیبال ایران با ارائه برنامه اجرایی در راستای بهبود مستمر. مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۱۳، صص: ۱۳-۳۲.
- محمد تقی پور طهرانی، پروانه. (۱۳۸۶). مقایسه دیدگاه ورزشکاران، مربیان و صاحب نظران در مورد راهکارهای پیشرفت ورزش تکواندو زنان کشور. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران. صص: ۹۳-۹۶.
- مظفری، سید امیر احمد. الهی، علیرضا. عباسی،

- influence international success: The case of tennis. Sport Management Review*.<http://dx.doi.org/10.1016/j.smr.2014.10.003>
- De Bosscher, Veerle., De Knop, Paul., van Bottenburg, Maarten., Shibli, Simon., Bingham, Jerry. (2009). *Explaining international sporting success: An international comparison of elite sport systems and policies in six countries. Sport Management Review*, 12(3): 113–136.
  - Fairley, Sheranne., Snyder, Kevin., Kellett, Pamm., Brad Hill. (2013). *When professional athletes change sports: Sport development, sanctity of contract, and restraint of trade in the NRL. Sport Management Review*, 16: 111–119.
  - Ferkins, Le. David, Sh. (2010). *Developing Board Strategic Capability in Sport Organizations: The National-Regional Governing Relationship. Sport Management Review*; 13: 235- 254.
  - Gillbertson, D. W. (2000). *Transformational leadership in Australasian sport organizations. New Zealand Innovation and Competitiveness Project Victoria University of Wellington*. pp:65-81.
  - Paul, Singh (2008). *Facilities, Equipment and Supplies: Bringing Multi-Disciplinary Sports Facilities to the Rural Areas Will Unleash a Massive Pool of Potential Sports Stars. M. A.*
  - Phillips, Pamm. & Newland, Brianna. (2014). *Emergent models of sport development and delivery: The case of triathlon in Australia and the US. Sport Management Review*. 17: 107–120.
  - شهامت. احدپور، هنگامه، رضایی، زین العابدین. (۱۳۹۱). *راهبردهای توسعه نظام ورزش قهرمانی ایران. مطالعات مدیریت ورزشی. شماره ۱۳، صص: ۴۸-۳۳*
  - منظمی، امیر حسین. سوخته زاری، سعید. حدادی، فرخ. رستمی نژاد، مظهر. گودرزی، محمود. اشرفی حافظ، اصغر. (۱۳۹۲). *تدوین معیارهای انتخاب مربیان ملی والیبال کشور. پژوهش های کاربردی در مدیریت ورزشی. سال دوم، شماره ۲، صص: ۱۰۹-۱۱۸*.
  - منظمی، مریم. علم، شهرام. شتاب بوشهری، سیده ناهید. (۱۳۹۰). *تعیین عوامل مؤثر بر توسعه تربیت بدنی و ورزش بانوان جمهوری اسلامی ایران. مدیریت ورزشی، شماره ۱۰، صص: ۱۵۱-۱۶۸*
  - نوروزی سید حسینی، رسول؛ کوزه چیان، هاشم؛ احسانی، محمد؛ فیض عسکری، سیامک؛ نوروزی سید حسینی، ابراهیم. (۱۳۹۱). *ارتباط رفتارهای حمایتی استقلالی مربیان با تعهد ورزش شمشیربازان نخبه ایران. مدیریت ورزشی، شماره ۱۴، صص: ۱۳۹-۱۵۹*.
  - Amorose, A. J., Anderson-Butcher, D. (2007). *Autonomy-supportive coaching and self-determined motivation in high school and college athletes: A test of self-determination theory. Psychology of Sport and Exercise*, 8(5): 654-670.
  - Andrews, D. L., Mason, D. S. & Silk, M. L. (2006). *Qualitative Methods in Sport Studies*. Berg Publication. New York.
  - Audas, Rick., Dobson, Stephen., Goddard, John., (2002). *the impact of managerial change on team performance in professional sports. Journal of Economics and Business*, 54: 633–650.
  - Brouwers, Jessie., Sotiriadou, Popi., De Bosscher, Veerle. (2014). *Sport-specific policies and factors that*

- Sotiriadou, K. & Shilbury, D. (2009). *Australian Elite Athlete Development: An Organizational Perspective*. *Sport Management Review*, 12: 137–148.
- Truyens, J., De Bosscher, V., Heyndels, B., & Westerbeek, H. (2013). *A resource-based perspective on countries' competitive advantage in elite athletics*. *International Journal of Sport Policy and Politics*. <http://dx.doi.org/10.1080/19406940.2013.839954>.

Explanation and analysis of effective factors on progress of the Iran Volleyball at championship level

Jabar Seifpanahi Shabani^{*1}, Amin Khatibi²

Received: Mar 8, 2017

Accepted: May 30, 2017

Abstract

Objective: The aim of this research was to explain and analyze the effective factors on progress of the Iran volleyball at the championship level.

Methodology: The research was done using the qualitative approach and content analysis method. The required information was obtained from literature review and the interviews with experts of volleyball. The study population included managers of volleyball federation and clubs, the coaches and players of volleyball clubs and the national volleyball team players, as well as expert professors in the field of volleyball. Sampling was purposive and the 18 deep and semi-structured interviews were conducted to achieve theoretical saturation. The data was analyzed in three levels of open, axial and selective coding.

Results: In the analysis of data, six factors were detected as effective factors on the progress of the Iran volleyball; strategic planning and management, efficient coaches, talent identification process, investment into youth grassroots teams, financial and material resources, training camps and friendly fixtures. Also experts stressed on financial and moral support of coaches and national champions as an important gap.

Conclusion: Regarding the explained factors, financial and moral support of coaches and national champions in particular, can contribute to further progress of the Iran volleyball in addition to stabilization of the existing status. Also, the explained factors can be used as a plan and road map by other sports federations in order to faster progress.

Keywords: Progress, Volleyball, Talent identification, Strategic planning, Championship sport.

---

1. Assistant professor of Department of Sport Sciences, University Of Zanjan, Zanjan, Iran

2. Assistant professor of Faculty of Sport Sciences, Shahid Chamran university Of Ahvaz, Ahvaz, Iran

*Email: seifpanahi.j@znu.ac.ir